

NOVA GORICA - V soboto

Goriški dan

Spomnili se bodo gradnje prvih stavb v mestu

Pomlajena ekipa, ki je prevzela vodenje novogoriške krajevne skupnosti, pripravlja v soboto v mestu celodnevni praznik, poimenovan Goriški dan. Datum dogodka, 13. junij, ni naključje. Prav na ta dan se je leta 1948 z veliko delovno akcijo, katere se je udeležilo 4.000 ljudi iz različnih krajev Primorske, z vzdavo temeljnega kamna za prvo stavbo v novem upravnem središču - danes je to stanovanjski blok z oznako Kidričeva ulica 33 - simbolično začela gradnja visokih objektov v Novi Gorici.

Tokrat so mladi oziroma mlajši pripadniki srednje generacije, v roke vzeli vajeti novogoriške krajevne skupnosti. S prvo izvedbo Goriškega dne želijo povezati vse generacije v mestu, obenem pa so na novo zastavili tudi delovanje krajevne skupnosti. Ta se odslej prvič predstavlja z logotipom, ki vsebuje stilizirano novogoriško Frnažo z vrtnico. V Frnaži krajevna skupnost tudi domuje, gre pa dejansko za objekt, ki je ostanek nekdanje goriške opekarne, katera je imela ključno vlogo pri gradnji mesta. Prav v soboto, 13. junija, bodo zagnali tudi prenovljeno spletno stran krajevne skupnosti, na kateri bodo sveže informacije o dogajanju v mestu, predvsem pa bo predstavljala možnost komunikacije z občani, saj bo med drugim vsebovala spletni obrazec za pobude in vprašanja.

Uvod v Goriški dan bo jutrišnja razstava slik Ingrid Černe v galeriji Frnaža, sobotni celodnevni program pa se pričanja z jutranjo telovadbo za vse generacije, dopoldansko čistilno akcijo, s katero bodo udeleženci pomagali polepšati mesto in dopoldanskimi predstavami raznih društev, ki se bodo potegnile do popoldanskih ur. V novogoriškem skate parku na malo šolo rolkanja vabijo malčke in mladino.

Popoldanski del bo na Bevkovem trgu ponujal eksperimentalno za

Gradnja ruskih blokov

FOTO K.M.

otroke in mladino, ki bo nastala v domeni novogoriške e-hiše, obenem pa se bodo na istem prizorišču predstavljali športni klubi in kulturna društva, kot so akrobatski Twist in makedonska, slovenska in srbska folklorna skupina. Ob 20.30 bo zbrane najprej nagovoril predsednik krajevne skupnosti Nova Gorica Gregor Humar, nato če novogoriški župan Matej Arčon, sledil bo pozdrav in nagovor udeleženke

mladinske delovne brigade leta 1947, Vike Čebtron.

Bevkov trg bo za zaključek v večernih urah postal koncertno prizorišče: po nastopu skupine Mojo hišni bend bodo na oder stopili še člani zasedbe Ana Pupedan. Od 1. ure dalje bo na Mostovni after party, na katerem ne bo manjkalo zabave. V primeru slabega vremena bo Goriški dan odpadel. (km)

NOVA GORICA - Trajnostna strategija urbanega razvoja mesta

Občina se nadeja desetih milijonov za mestno območje

S pripravo in nato izvajanjem trajnostne strategije urbanega razvoja mestnega območja želijo v novogoriški mestni občini izboljšati konkurenčno vlogo mesta v gospodarskem razvoju. V ta namen so začeli s pripravo Trajnostne urbane strategije (TUS) Nove Gorice, saj uredba o Evropskem skladu za regionalni razvoj določa, da se trajnostni urbani razvoj izbranega urbanega območja lahko financira le na podlagi sprejete celovite strategije.

Slovenija ima iz tega naslova za 11 mestnih občin na voljo 117 milijonov evrov. »Naš cilj je 10 milijonov evrov,« na vprašanje, koliko evropskega denarja se na novogoriški občini nadejajo iz tega naslova, odgovarja novogoriški župan Ma-

tež Arčon. Gre za obravnavo degradiranih urbanih območij, kot je območje novogoriške železniške postaje z obmejnimi pasom, energetska sanacija, mobilnost... V ta namen bodo skušali zbrati čim večji nabor idej tako strokovne javnosti kot tudi različnih ciljnih skupin, ki na delavnicah, ki potekajo te dni, podajajo svoje predloge, želje in potrebe za mestno območje novogoriške občine, vključno s Solkanom, Rožno Dolino, Kromberkom in Pristavo. Na to temo se jeseni pričakuje javna razprava, nato pa sprejetje dokumenta na mestnem svetu decembra, potem ko bodo novembra osnutek dokumenta oddali na resornem ministrstvu.

»To ni prostorski akt, ampak gre za

GORICA - »In/Visible Cities«

Festivalsko dogajanje tudi na Cerju in v jami Pečinka

Festival s prikazi novih pristopov pri spoznavanju bivalnega okolja je v nedeljo zjutraj ponujal obisk spomenika na Cerju. Udeležilo se ga je okrog trideset oseb, od teh le trije Goričani. Prevoz z osebnimi vozili se je zamotal, ker je skupina Holandcev zavtala v smer Opatjega sela. Ko so se vsi spet zbrali, je sledil voden ogled pritličja in prvega nadstropja, ki je posvečeno ogledu dogajanj v prvi svetovni vojni na Goriškem. Ogled je resnično večplasten in računalniško zasnovan, zaradi česar je mogoče na primer iztegniti roko v smeri napisu Sabotin in že se prikaže celotno sabotinsko bojišče. Enako velja za Podgoro, Fajti hrib, Oslavje... Prikažejo se tudi napisane razlage. Ogled se je malenkostno zavlekel, ker je bilo potrebno iz slovenščine prevajati v italijanščino in angleščino. Značilno anekdotičen je bil zastoj v pritličju, kjer so na tleh pod steklom zapisane besede iz Brižinskih spomenikov: E če bi naš ded (prednik) ne grešil - mišljen je Adam. Italijani ne bi bili to, kar so, če bi

si ne vse prilastali, prikazali vse skozi rimljansko latinske kalupe in ne bi videli povsod svojo prevlado. Iz skupine je nekdo zatrdil, da je tudi v prvem slovenskem besedilu prisotna latinščina. Zakaj? Ker je s tedanjim črkopisom na začetku zapisano »E cce«. V svetu navdušenju je mogoče tudi prvi dve besedi združiti in nastane Ecce (homo). Iz istega izvora so sledile domneve o tem, da Slovenci pravzaprav ne sodijo v slovansko družino narodov.

Skupina se je nato peš premaknila v smeri kraške jame Pečinka, kjer so v prvi svetovni vojni uredili zaklonišče za vsaj petdeset vojakov, uporabljali pa so ga le častniki za kritje pred topniškim ognjem. Jama (ne brezno!) je vredna ogleda, uredili so jo pred letom dni. Naravni vhod je pred utrjevanjem bil zelo velik, dolga je okrog štirideset metrov, na drugem koncu pa je avstrijska vojska izkopala umeten izhod. Drugi krak pelje do lestev, po katerih se vzpemo do nameščenega žaromet. Oddaljeni nepoznavalci Krasa so spraševali, kako so sploh lahko osvetljevali toliko goščo. Res, težko si je predstavljati danes, kako gol je bil Kras pred sto leti: paša, burja, sečnja in čiščenje zemljišča pred strelskimi jarki. Na poti od spomenika do Pečinke so se udeleženci opremili s slušalkami in radio sprejemniki; dva sva se z novinarjem pogovarjala, ostali so poslušali. V pogovorni enolončnici so prišli na vrsto irendentem, imperialistična prva svetovna vojna, tajni londonski pakt in okupacija Primorske, služenje vojaščine v cesarski vojski, cvetenje ruja, kraška brezna-grobišča in pretiravanja, celo Topli vrh (Porzus), nevidni del slovenske Gorice (In/Visible Cities je bil naslov festivala, ki se je zaključil ravno v nedeljo), številčna razporeditev po narodnosti goriške grofije... V sami jami so ustvarjali iz Nove Gorice na veliko platno zavrteli umetniški vojni dokumentarec z bitkami, rušenji in pregoni prebivalstva do obnove porušenega mesta, pri čemer so uporabili filmske kadre iz arhiva mladinskih delovnih brigad, ki so po letu 1947 gradile Novo Gorico. Prikaz je obogatilo dekde z izraznim upočasnim plesom, zavito v ogromen bel pajčolan, ki je pravzaprav bil podaljšek ekrana. (ar)

VILEŠ - Postavili spomenik vaščanom, ki so padli konec maja 1915

Nedolžne žrtve italijanskega svinca

»V neminljiv spomin občanov (sledijo seznam šestih oseb), nedolžnih žrtev italijanskega svinca ob stoletnici pokola ganjeno posveča vaška skupnost v Vilešu.« Tako se v prevodu glasi napis na plošči, ki so jo odkrili pred dnevi na trgu sredi Vileša, kjer raste mlado drevo »baolar«, krajevni prepoznavni znak. Na glavnem trgu pred cerkvijo pa raste lipa, kot jo imenujejo furlanski krajan. Pred odkritjem je ploščo pokrivalo šest butar, še več jih je bilo nagrmadenih pred priložnostnim odrom, na katerem je harmonikar Stefano Bembi ves čas igral na harmoniko v sozvočju s pripovedovalcem Fulviom Fanzaranom. Spominski nastop z naslovom »Sangue e fassinars« je odlično zrežiral Lino Marrazzo. Povezal je pripoved v italijanščini z glasbo, branjem besedil v furlanščini, pozvanjem iz cerkvenega zvonika in svetlobnimi učinki iz nameščenih žarometov okrog že navedenega drevesa.

Okrog tristo občanov je sledilo spominskemu opisu smrti šestih ustrelenih prednikov. Na začetku je napovedovalka nakazala potek in zaprosila za tišino, saj se je vse odvijalo sredi cestnega križišča, daleč okrog katerega so sicer gasilci za poldrugo uro ustavili promet. Uradni začetek »enodejanke« je naznanil Moreno Weffort, predsednik kulturno zgodovinskega društva I Blandins.

Po vojni napovedi 23. maja 1915 in prvih premikih - do prve praske je prišlo 24. maja na bregovih Idrije - je bataljon italijanskih pešakov pri Vilešu prešel 27. maja čez

Ter in se namestil v vasi. V njej so bile ženske, otroci in starejši moški. Mlajši so že kdaj bili vpoklicani v cesarsko vojsko, saj so živel na avstrijskem državnem ozemlju. Hlevi so bili prazni in vso kmetijsko opremo je avstrijska vojska odpeljala s seboj. Poveljnik italijanske enote je bil sumničav človek, ki ga je dajala mešanica strahu, občutka dolžnosti in patriotizma. Njegove vojaške izkušnje so se oblikovale in skrotovile v Libiji. Povsod je videl sovražnika, vohune, izdajalce in avstrijake. Naraščanje vode v Soči in Teru, ki se tam steka vanjo, je pripisoval hudobiji prebivalcev (sic!), ne pa nevihtam v gorovju. Domneval je, da je padel v, vojaško vzeto, brezupen položaj. Zato je 29. maja ukazal nagrmaditi butare vej (fassinars), pohištvo in drugo šaro na petih cestnih vpadnicah v smeri avstrijske frontne črte, ki pa sploh ni bila branjena ali utrjena. Pred barikade je na osnovi občinskega seznama postavil 149 moških vaščanov.

Skupaj z ženskami v vasi so trepetali celo popoldne in pozno v noč, ko se je zabliskalo in je zagrmelo. Bližala se je nevihta. Nevrotičen italijanski častnik je nemudoma ukazal streljati v prepričanju, da se je začel sovražnikov napad. V paničnem streljanju je padlo pet vaščanov, nekaj vojakov je bilo ranjenih... Pravi absurd se je pripetil naslednji dan zjutraj, ko so vojaki ustavili šepavega sina občinskega tajnika in ga pregledali. V žepih je imel nekaj avstrijskih kron in listov napisanih v nemščini. Za vojno naščuvane butce je bilo dovolj, da so ga ob po-

Padlim so posvetili spominsko tablo

FOTO P.D.

kopaliskem zidu takoj ustrelili. Na pamet jim ni prišlo, da so oni okupatorji tujega ozemlja, da so krone krajevni denar in v Vilešu nemščina uradni jezik.

V visoko liričnem jeziku je vse to opisal pripovedovalec, ostali pa so dopolnjevali sceno z zvočnimi in svetlobnimi učinki. Dan po dogodku so pod palačo Ghersiach (za-

nimivo bi bilo razumeti, iz katerega slovenskega samostalnika izvira takšno poimenovanje - »graščak«?) prirredili predstavitev knjige z naslovom »I fucilati di Villesse«. Napisal jo je zgodovinar Lucio Fabi na osnovi arhivskih in ustnih raziskav. Našel je vire med listinami italijanske vojske in tistimi, ki izvirajo od tedanjih očividcev. Knjigo boga-

Ločnik se bo poklonil padlim v cesarski vojski

Med parkiriščem v Ulici Bersaglieri in bivšo šolo v Ločniku bodo v nedeljo, 14. junija, odkrili spomenik, ki je posvečen 83 domačinom, padlim v avstro-ogrski vojski v letih 1914-1918. Ob 10.30 bo maša, ob 11.45 pa svečanost. Za gradnjo spomenika so porabili 10.000 evrov, ki so jih zbrali s prispevki domačinov ter ob pomoči župnije, Fundacije Goriške hranilnice in vaške zadrudne banke. V petek, 12. junija, ob 20.30 bosta v dvorani na Trgu San Giorgio spregovorila Ferruccio Tassin in Giorgio Cargnel. Slednji je raziskal usode padlih ločniških vojakov; njim je treba prišteti še štiri domačine, ki so jih Italijani ubili, ker so sumili, da gre za vohune, in šest krajanov, ki so umrli med bombardiranj. Več civilistov, zlasti otrok, je umrlo tudi v begunstvu, še posebej v Wagni in Pottendorf.

tijo nekateri posnetki iz zasebne zbirke Morena Wefforta. Z avtorjem se je pogovarjala novogoriška zgodovinarica Petra Svoljšak, ki je seznanila udeležence s podobnim dogajanjem v Idriškem pri Kobariidu. Oba dogodka sta potekala pod pokroviteljstvom občinske uprave in s podporo Zadrudne kreditne banke Vileš-Starancan. (ar)